

Отже, інтегровані завдання є необхідним елементом навчально-пізнавальної діяльності на уроках історії, оскільки сприяють розвитку ключових компетентностей учнів, цілісних уявлень про історичний розвиток людства, багатогранність і різноманіття цивілізацій і держав в минулому; забезпечують формування системного мислення та підвищення мотивації навчання, формування пізнавального інтересу до предмета [4].

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-devaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnovi-zagalnovi-serednovi-osviti-i300920-898>
2. Гром'як М. І., Федчишин О. М. Інтегровані завдання як засіб формування ключових компетентностей учнів. Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії. Біології та природничих наук у контексті вимог Нової української школи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 20-21 травня 2019 р., м. Тернопіль. Тернопіль: Вектор, 2019. с. 167-170.
3. Засекіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика : монографія. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2020. 400 с.4. Мороз П. В., Мороз І. В. Інтегровані завдання шкільного підручника історії як засіб формування компетентностей учнів. Проблеми сучасного підручника: ключові компетентності та предметні навички: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (електронне наукове видання), 20-21 травня 2021 р. м. Київ. Київ, Україна: Педагогічна думка. С. 45-46.
5. Савченко О. Я. Система міжпредметних завдань на уроках літературного читання: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с.

Мороз Петро,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

РОЛЬ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Роль історії як науки та навчального предмета в суспільстві важко переоцінити. Шкільна історична освіта завжди відігравала важливу роль в формуванні свідомості та ідентичності учнів. Як зазначав французький історик Марк Блок, «незнання минулого не тільки шкодить пізнанню сучасного, але й ставить під загрозу всяку спробу діяти в сучасному».

У контексті російсько-української війни історична освіта стала надзвичайно актуальною, оскільки сьогоденні події мають глибоке історичне коріння. Крім того ця війна є не лише збройним, але й інформаційним та ідеологічним протистоянням, у якому Росія намагається знищити суверенітет, територіальну цілісність та національну ідентичність України. Виходячи з

цього шкільна історична освіта повинна сприяти формуванню в учнів критичного мислення, громадянської свідомості, патріотизму та поваги до прав людини.

Одним з важливих завдань шкільної історичної освіти в Україні є подання об'єктивної та повної картини історії України, зокрема історії російсько-українських взаємин, які мають складне та багатоаспектне минуле. Це допоможе учням зрозуміти коріння російсько-української війни, подолати стереотипи та зберегти об'єктивність в оцінці подій. На думку Тетяни Осташко, в час воєнної агресії з боку Москви історія України стає інтелектуальною та ідеологічною зброєю. Як зазначає дослідниця, саме історія та українська мова роблять нашу країну унікальною, тому «ми маємо використати нашу багату історичну спадщину, щоб розповісти світу про свої перемоги та поразки, а для себе зробити висновки з власних помилок» [4].

В умовах масштабної агресії Росії проти України стратегічно важливим є забезпечення інформаційної безпеки держави. Інформаційною зброєю російських пропагандистів стали дезінформація, маніпулювання історією, зокрема історичні міфи про «один народ», спільне минуле, «колиску братніх народів» та звернення до історичної пам'яті та так званого «славетного минулого» тощо. У таких умовах зростає роль шкільної історичної освіти у формуванні медіаграмотності учнів, яка передбачає оцінювання та інтерпретацію медійної інформації, розпізнавання маніпулятивного та пропагандистського контенту. Медіаграмотність нині виступає вагомим захистом інформаційно-психологічної безпеки людини й суспільства – свого роду оборонним рубежем від впливу ворожої пропаганди [3].

У цьому контексті актуальною є позиція Олександра Удода, який стверджує, що інформаційно-психологічна війна Росії проти України є безпрецедентною за своєю інтенсивністю в XXI ст. Як зазначає науковець, пропагандистські бої на «історичному фронті» ведуться з метою знищити базовий контент історичної пам'яті українців і тим самим знівелювати його як важливу підвалину національної консолідації та цементування державності. На його думку, влада та громадянське суспільство України мають активніше використовувати потенціал історичної політики як основи формування та збереження національної ідентичності і мовою документів, правдою фактів історії деконструювати російські історичні інтерпретації, що нав'язуються українцям [5, с. 1488].

Соціальна значущість історії, як навчального предмета, полягає в тому, що вона відображає та реконструює досвід людства. Вивчаючи історичний шлях народів, взаємодію людини з навколишнім середовищем, аналізуючи причини та наслідки історичних подій і явищ, учні можуть враховувати здобутки й помилки минулого, усвідомлено підходити до сучасних подій, формувати плани на майбутнє. Без використання здобутків минулого важко уявити розвиток науки, культури, економіки, побуту.

Отже, історія не є простим набором історичних фактів та явищ, а насамперед досвідом людства. У цьому полягає цінність історії. Таким чином, минуле стає основою сьогодення.

Шкільна історична освіта має важливе значення для формування свідомого громадянина, здатного аналізувати історичні події та розуміти їх наслідки. Історичні знання допомагають учням осмислити причини, перебіг та наслідки воєнних конфліктів між країнами, а також шляхи їх запобігання. Вивчення історії допомагає учням усвідомити, що воєнні конфлікти мають глобальні наслідки, які стосуються не лише країн-учасниць, а й усього світу.

На нашу думку, у розкритті історії воєн особливу увагу варто звернути на причини та наслідки воєнних конфліктів, а також на дипломатичну історію, яка висвітлює пошук шляхів мирного співіснування держав та народів. Такий підхід допоможе учням осмислити складну природу воєнних конфліктів та їх наслідків. Особливої уваги потребує питання гуманітарного права та прав людини в умовах війни.

Війна в Україні є трагічною подією її історії, і шкільна історична освіта грає важливу роль у засудженні агресії та насильства. Учні повинні осмислити наслідки війни, які включають загибель тисяч людей, страждання та руйнування.

Як справедливо зазначає старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського Ігор Стамбол, «без розуміння історичної канви люди не лише не можуть усвідомити, чому відбувається певний суспільний рух у сучасності, вони навіть не розуміють, що певні зміни можливі та необхідні. Історію дійсно варто сприймати, як вакцину проти внутрішніх та зовнішніх нападів. Важливо, щоб наше суспільство надалі менше хвило в таких фундаментальних питаннях, адже ціна занадто висока» [4].

В умовах війни особливої актуальності набуває питання збереження національної ідентичності. Шкільна історична освіта може сприяти формуванню патріотизму та національної свідомості серед учнів. Вивчення історії, культури, мови та традицій сприяє зміцненню української ідентичності та підтримці національних цінностей.

У цьому контексті відзначимо величезний виховний потенціал шкільних курсів історії, особливо це стосується національно-патріотичного виховання здобувачів освіти. Відповідно до «Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України» складовими національно-патріотичного виховання, що відповідають нагальним викликам сучасності, виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання. У документі зазначено, що формування ціннісних орієнтирів і громадянської свідомості у дітей та молоді повинно здійснюватися на прикладах героїчної боротьби Українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності в різні історичні періоди.

Державний стандарт базової середньої освіти визначає мету громадянської та історичної освітньої галузі, а саме «розвиток особистості учня через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції» [1].

Історія як навчальний предмет відіграє важливу роль у формуванні історичної пам'яті українського народу. Завдяки історичній пам'яті ми усвідомлюємо себе єдиним народом зі спільною історією та самобутньою культурою, що має свою історичну територію, мову, традиції. Історична пам'ять дає можливість людині відчувати себе нащадком свого народу та впевнено почуватися в сучасному світі. Тому важливо ставитися до минулого свого народу як до спільної історичної спадщини.

Історична пам'ять – це немов місток між минулим і майбутнім, який дає змогу враховувати уроки історії, переосмислювати історичні події та аналізувати їх у погляді на майбутнє. Адже головна мета історії – це її уроки. Давньогрецький історик Плутарх зазначав: «Дивлячись в історію, як у дзеркало, я намагаюся змінитися на краще і змінити своє життя».

Отже, шкільна історична освіта в умовах війни набуває особливої значущості. Вона сприяє формуванню національної ідентичності, ціннісних орієнтацій, критичного мислення та збереженню культурної спадщини. На наш погляд, традиційний виклад історичного матеріалу як хронологічної низки подій та їх опис не в змозі повноцінно розкрити особливості буття людства в різні історичні періоди та реалізувати мету громадянської та історичної освітньої галузі. Зміст шкільних курсів історії має враховувати різноманітні аспекти історичного буття людства, а не лише хронологічний перелік подій. Вона має навчати учнів не тільки знати історію, але й розуміти її, аналізувати та застосовувати її до сучасності. Таким чином, шкільна історична освіта може стати ефективним інструментом протидії гібридній агресії Росії та забезпечення національної безпеки України.

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-devaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnovi-zagalnovi-serednovi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 15.10.2023).
2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> (дата звернення: 15.10.2023)
3. Мороз П. В., Мороз І. В. Медіаграмотність учнів: виклики та можливості в контексті викладання історії. *Розвиток науки та техніки в умовах воєнного стану, СХХІІІ Міжнародна науково-практична інтернет-конференція*. м. Житомир, 3 трав. 2023 р. Вінниця, 2023. С. 176–179. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735336/> (дата звернення: 15.10.2023).

4.Петренко-Цеунова О. Чому історія – на часі? Пояснюють науковці. *Український тиждень*. 2022. 19 лип. URL: <https://tyzhden.ua/chomu-istoriia-na-chasi-poiasniuiut-naukovtsi/> (дата звернення: 15.10.2023).

5.Удод О. У чому полягає небезпека російської історичної політики для України? Як навчити українців протистояти російській історичній політиці? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У двох книгах*. Відпов. ред. Валерій Смолій; упоряд.: Геннадій Боряк, Олексій Ясь. Київ: НАН України. Ін-тут історії України, 2022. Т. 2. С. 1486–1488. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0016980> (дата звернення: 15.10.2023).

Моцак Світлана,
кандидат педагогічних наук, доцент,
СумДПУ ім. А.С. Макаренка
Суми, Україна

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

Педагогічна практика посідає особливе місце у системі підготовки майбутніх вчителів історії. Професійна підготовка майбутнього вчителя формування його педагогічних здібностей здійснюється в процесі навчальної діяльності, важливою частиною якої є виробнича (педагогічна) практика, яка забезпечує інтеграцію знань та їх застосування.

Аналіз літератури з цього питання доводить, що проблема професійної підготовки майбутнього вчителя досліджувалася в різних аспектах.

Проблему професійно-педагогічної підготовки досліджували багато вітчизняних учених, зокрема Л. Аврамчук, М. Аузіна, О. Блінова, І. Котик, Р. Попелюшко.

Основні положення, завдання, зміст професійно-педагогічної підготовки у ВНЗ знайшли відображення у працях дослідників О. Глузмана, А. Кузьмінського, С. Мартиненка, О. Пехоти, В. Радул, О. Семенов, Л. Хомич.

Теоретико-методологічні та методичні засади підготовки вчителів суспільствознавчої галузі висвітлювали науковці Т. Бакка, Н. Лалак, А. Нікора, О. Пометун, А. Старева.

В працях дослідників А. Алексюка, С. Архангельського, В. Бондаря, І. Зязюна, Н. Кузьміної, О. Мороза, М. Шкіля висвітлені питання, пов'язані з підготовкою майбутніх фахівців до практичної діяльності.

Особливості практичної підготовки вчителів історії у ХХ столітті вивчав А. Булда, О. Пометун, І. Смагін.

Діяльність магістрантів у період практики є аналогом професійної діяльності вчителя, вміщує в собі всі її види та функції. Під час практики магістранти повинні ознайомитись з основними функціями педагогічної